

увагу привертає майстерність художнього звукопису, вміння за допомогою асонансів і алітерацій створити образ, передати настрій. У поєднанні з вишуканими ритмами звукопис надає віршеві відповідну тональність: «Ой дівчино чорноброва, / Будь здорова, будь здорова! / Подивися, / Усміхнися, / Любо привітай!» [2, 42]. Наведені вище свідчення про творчість Вороного дають змогу виділяти найхарактернішу рису його поезії – надзвичайну музикальність.

Піклування про музикальність вищезгаданих поетів не обмежується метричною стороною, вони дбають також про різноманітність строфічних побудов, що також позитивно позначається на ритмічному звучанні віршів. Їх поезія виділяється багатством, красою, чистотою мови, яка засвідчує новий етап у творенні української літературної мови. Поети 20-х років ХХ століття, чие слово знайшло відображення у музиці, збагатили нашу літературу та культуру оригінальними засобами мовної виразності, новими поетичними символами, які природно стали надбанням української ліро-пісенної спадщини.

Список використаних джерел

1. Василь Еллан (Блакитний) Твори: У 2 т. / Василь Еллан (Блакитний) / – К.: Художня література, 1958. – Т. 1. – 301 с.
2. Вороний М.К. Твори / Микола Вороний [Упоряд., підгот. текстів, передм. Та приміт. Г.Д. Вервеса]. – К.: Дніпро, 1989. – 687 с.
3. Матеріали до вивчення української літератури: У 5 т. / [Упоряд. Іщук А.О., Сіренко П.М]. – К.: Рад. школа, 1963. – Т. V. Кн. I. – С. 226-265.
4. Олександр Олесь. Поезія // Поезія: Ліна костенко. Олександр Олесь. Василь Симоненко. Василь Стус. – 2-ге вид. – К.: Наук. Думка, 2005. – С. 187-213.
5. Полфйоров Я. Еллан і музика. / Я. Полфйоров // Червоний шлях. – № 11-12. – 1930. – С. 187-194.
6. Тичина П.Г. Твори / Павло Тичина [Упоряд. та авт. передм. С.В. Тельнюк]. – К.: Молодь, 1990. – 288 с.
7. Чумак В. Червоний заспів: Поезії. Оповідання і нариси. Ст. та рец. Засідання дитячого гуртка «Музо, геть», п'єса-шарж. Автобіогр. матеріали. Спогади про поета / [Упоряд., авт. передм. та прим. І.О. Ільєнко]. – К.: Дніпро, 1991. – 364 с.

Анотація. У статті проаналізовано поезії музичного ритму «перших хоробрих» та поетів чие слово знайшло відображення у музиці – Павла Тичини, Олександра Олесь, Миколи Вороного. Також, звертається увага на те, що поети не обмежувалися метричною стороною, а й дбали також про різноманітність строфічних побудов, вдавалися до модерної поетики у своїх естетичних шуканнях, що позитивно позначається на ритмічному та музичному звучанні віршів.

Ключові слова: ліричний герой, строфічна побудова, модернізм, імпресіонізм, мелодійність

Summary. The article analyzed the poetry of musical rhythm of the «first brave» and poets whose words were reflected in music – Pavlo Tychyna, Oleksandr Oles', Mykola Voronuy. Attention is paid to the fact that the poets did not confine themselves to metric side but cared also about the variety of stanza construction, resorted to modern poetics in their aesthetic searches, which positively affects the rhythmic and musical of verses.

Key words: lyrical, stanza construction, modernism, impressionism, melody.

УДК 811.161.2'373:821.161.2 – 1.Б1 / 7.08

Марчук Л.М.

АКЦЕНТНА ЛЕКСИКА ТЕКСТІВ ГРИГОРІЯ БІЛОУСА

Присвячено пам'яті Григорія Білоуса

Ціннісне ставлення до мови як із боку окремої людини, так і всього суспільства прийнято позначати терміном *Мовна свідомість* (МС) [10; 11]. Дослідник зазначає, що це поняття охоплює погляди, уявлення, почуття, оцінки щодо мови, а також мотиви мовної поведінки. У цьому напрямку нам імпонують слова Григорія Білоуса у післямові до драматичної поеми «Засвіти свою зорю», де роздуми про авторську вербалізацію образу філософа поєднані з певними міркуваннями читачів. Автор описує власну працю над сценою лякання груші (народні традиції, коли лякали грушу, щоб вона щедро та рясно родила), у поемі строфа виглядає так:

*... Ото так ми грушу ту «лякали».
Побіля неї дух наш одговів.
Лежали, як вигинисті лекала,
довколишні замети снігові...*

Далі роздуми поета підтверджують точність підбору поетичної лексики: «І справді, хіба не точний і не зримий образ вигинистих заметів, що схожі на гігантські лекала – інструмент для викреслювання складних геометричних фігур? Це перекидає місточок, кладочку до виховного процесу, де за певними моральними приписами, як за своєрідними духовними лекалами, виокреслюється, твориться людська особистість» [2, 40].

Селігей П.О. виділяє різні рівні розвиненості МС: нульовий, коли МО (мовна особистість) не помічає мову; низький – не вбачає у мові жодної цінності; середній – мова стає предметом роздумів, узагальнень, оцінок, проте МО може протиставляти свою мову іншим мовам; високий рівень МС репрезентує людину – зрілу мовну особистість, з активним ставленням до мови. «Її лінгвістичні знання є складником наукового світогляду. Будучи досконало обізнаною з нормами, вона сприймає їх як стандарт і запоруку успішного спілкування. Звичка дотримуватися норм переростає у внутрішню потребу. Висока МС наділена опірністю до мовного безкультур'я та нігілізму, сповідує культ рідної мови, шанує чужі, але повсякденний ужиток нерідної мови вважає гріхом» [8, 178].

На нашу думку, мовна палітра багатогранної творчості Григорія Павловича Білоуса несе саме таке завдання – плекати високу мовну свідомість українців. Насамперед своєю творчістю він нагадує нам про історично та духовно значимі постаті в історії України, подає високий приклад власне публіцистичного (у коментарі до творів та літературознавчих розвідок) та епістолярного (книга листування) стилів, працює у жанрі поетичної драматургії.

Оскільки у сучасній лінгвокогнітивній та лінгвокультурологічній парадигмі набуває актуальності проблема мовної свідомості людини, посилюється інтерес дослідників художнього тексту до аналізу особливостей використання автором наявних у його розпорядженні мовленнєвих засобів, саме тому розгляд нами мовотворчості Г. Білоуса через призму його мовної особистості на часі. Автор на зрізі свого часу (кінець ХХ – початок ХХІ століття) пропускає через себе та відбиває певний спосіб сприйняття й концептуалізації світу. Творчий доробок письменника разом із його коментарями до творів укладаються в концепцію В. фон Гумбольдта про мову як творчу діяльність: «...мову... можна порівнювати з мистецтвом. ...Як картини живописця, мова може бути більшою або меншою мірою вірною природі, приховувати або, навпаки, виявляти прийоми майстерності, зображати свій предмет у тих чи тих відтінках основного кольору» [4, 379].

Лінгвістичні дослідження мовної особистості комунікативно-когнітивно спрямовані, теоретичне підґрунтя цього напрямку підготовлене Ю.М Карауловим. Згідно з його точкою зору модель мовної особистості трьохвимірною та являє собою ієрархію трьох рівнів: (0) – вербально-семантичного (асоціативно-семантичного), (I) – тезаурусного (лінгвокогнітивного), (II) – мотиваційного (мотиваційно-прагматичного) [6, 60–62].

Урахування структури мовної особистості комуніканта є релевантним та перспективним з точки зору подальших лінгвістичних досліджень, оскільки дає змогу ідентифікувати, який із трьох рівнів (асоціативно-семантичний, лінгвокогнітивний, мотиваційно-прагматичний) є домінантою у конкретний момент мовлення індивіда з огляду на певну комунікативну ситуацію. «Мовна особистість – поєднання в особі мовця його мовної компетенції, прагнення до творчої самовираження, вільного, автоматичного здійснення різнобічної мовної діяльності. Мовна особистість свідомо ставиться до своєї мовної практики, несе на собі відбиток суспільно-соціального, територіального середовища, традицій виховання в національній культурі. Творчий підхід і рівень мовної компетенції стимулюють мовну особистість до вдосконалення мови, розвитку мовного смаку, до постійного відображення в мові світоглядно-суспільних, національно-культурних джерел і пошуків нових, ефективних індивідуально-стильових засобів мовної виразності» [5, 93].

Образ мовної особистості залежить від того, у якій сфері буде застосовано індивідуальне мовлення цієї особистості.

Мовну особистість формує мовне середовище. Для Григорія Білоуса як письменника, людини, мовної особистості з високим рівнем мовної свідомості прикладом стали листи Г.С. Сковороди. Дотримуючись постулатів і прикладів Г.С. Сковороди, Григорій Павлович створює своїми листами своєрідні трактати про душу. «*Маючи друзів, вважай, що ти володієш скарбом, ...я ж, якщо маю друзів, відчуваю себе не лише щасливим, але й найщасливішим, ...бо що може бути солодшим, як коли тебе любить і прагне до тебе добра душа*» (3 листів до М. Ковалевського).

Багато листів письменника починаються трепетними рядками лірично-пейзажних замальовок. На закид про пришвінські інтонації в описі природи письменник відповідає: «*Я інколи відчуваю таке зближення з Природою, що здається, от-от збгану таїну життя... Запобігати перед Пришвінім не варто. Треба уважно й неспішливо читати його одкровення, брати до уваги*

його вміння дивитися на себе через Природу і не таємниці її розгадувати, а пізнавати самого себе як творчу особистість, що шукає друга-читача» [3, 187]. Визначальну роль у формуванні мистецького світогляду Білоуса відіграв Олександр Довженко. «Для того, щоб потрясати, треба самому бути зворушеним. Для того, щоб радувати, просвітлювати душевний світ глядача і читача, треба нести просвітленість у своєму серці, і правду життя підносити до рівня серця, а серце нести високо», – говорив О. Довженко на II Всеукраїнському з'їзді письменників. Автор взірцево вчить вимогливості до Слова, систематичній праці над ним, асоціативному мисленню, здатності до узагальнень, відповідальності за написане і мовлене.

У інтерв'ю письменникам до 70-річчя від дня народження Григорій Білоус твердить, що «... для гармонійного розвитку особистості важливі всі види мистецтва, але мистецтво слова – на мою думку, найважливіше» [3, 187].

Отже, вважаємо актуальним звернення до мовної особистості Григорія Білоуса, творчість якого є ілюстрацією не лише самовідданої праці над словом, але й джерелом пробудження самосвідомості та національної гордості українського народу. У Післямові до драматичної поеми «Засвіти свою зорю» поет твердить: «Словами про дармодів, котрих і нині незліченна рать, я торую стежечку з вісімнадцятого століття у двадцять перше, спонукаючи читача чи слухача задуматися над тим, що діється нині в суспільстві. І не просто задуматися, а й зайняти активну громадську позицію» [2, Провидці, 41].

Тому спробуємо додати до багатогранного розуміння та опису творчості Григорія Білоуса визначення його особистості через мову творів, представлених у трьох стилях сучасної української літературної мови: художньому, публіцистичному, епістолярному. Визначна роль у такому дослідженні належить тому внутрішньому відношенню до рідної мови та мовних традицій, яке сформувалося як індивідуальне в мовній особистості та визначенні особистих мовних смислів. Наприклад, саме Г. Білоусом створено портрет України у поемі про українського філософа Сковороду, де село порівнюється із сорочкою з розкинутими рукавами (замерзла річка Кавраєць – це і є рукави сорочки), а цвинтар уздовж дороги – це вишита хрестом манишка сорочки. *Уздовж дороги – цвинтар, мов манишка, що вишивала хрестиками смерть. Село лежить в долині, як сорочка, прославши річки білі рукави. Попід горою – терну оторочка, Мов комірцець довкола голови...* (Засвіти..., 16).

У розумінні мовної особистості велику роль відіграє біографія. Григорій Павлович БІЛОУС – літературознавець, есеїст, автор кількох літературних нарисів про колег-письменників, поет, прозаїк. Перекладач із польської, молдавської, білоруської, казахської мов, гуморист, пародист, автор дотепних дитячих віршів.

Підготував до друку спогади О.Ф. Черненко, дружини автора знаменитого роману «ВИР», про Григорія і Григора Тютюнників.

Цікаво ідентифікує себе сам Григорій Білоус в автобіографічних замітках. Автор поділяє своє життя на десятиліття не межами часового простору, а окресленням власного Я та співвіднесенням його з певними діями в цьому просторі: «Школа. Геологія, Журналістика. Література» [3, 151]. Так Г. Білоус створює літературну автобіографію.

Лінгвістичні дослідження життєвих описів можна проводити з позицій автора – їх суб'єкта, продуцента тексту, їх об'єкта – картини світу, що моделюється в тексті, та того, хто сприймає текст (реципієнта, читача). Всебічний опис мовної особистості як творця автобіографічного тексту дозволяє вирішити дві проблеми: синтез образу конкретної мовної особистості – побудови характерної для неї системи переваг, визначення стратегій використання мови; вияв мовних закономірностей – чи може мовна особистість, конструюючи свій автопортрет, сприяти створенню узагальненого образу носія мови як об'єкта словесного впливу. У автобіографічних текстах Григорія Білоуса це представлено у кількох напрямках:

- вияв громадянської позиції, а саме: ставлення письменника до української мови як державної, боротьбу за її чистоту та до становлення духовності української літератури: «Якщо другою державною мовою запровадять російську, українська опиниться на маргінесі суспільного життя, а разом із нею і українська література. Вже й нині її читають небагато. Та й осквернена вона прихідцями в неї тих, хто досі, ймовірно, писав на парканах. Дивовижно, що серед читачів є прихильники й такої вульгаризованої літератури. Не було б попиту на неї – не писалися б і книги, пересипані нецензурщиною. Ця письменницька когорта наполегливо нав'язує себе читацькому загалові як авангардну літературу. Духовну сутність літератури вульгаризатори її підмінюють сексуальним натуралізмом, зображення збоченства чи ущербності людської психіки. Потреба в книзі, як духовній цінності, вихована з дитинства, спонукає людину наполегливо шукати духовного харчу» [3, 160]; таку ж тезу подибуємо і в переддень народження письменника у 2011 році у газеті «Нова доба» в інтерв'ю Григорій Білоус передає своє трепетне ставлення до мови: «Багато йде в літературу й недоукраїнців, як я їх називаю, – говорить письменник. – Учо-

ра вони на парканах писали, а зараз переносять це в книжки, мовляв: у житті ж воно є, то нехай і в літературі буде. А я кажу: «Ні». І принципово: як натраплю в книзі молодого автора на лайливе слово, йду мити руки. І дітей своїх, і внуків так виховую: скажуть не те, беруть шматок мила і миють ним рота. Культуру піднімати треба, а не опускати вже й на рівні літератури. Але що вдієш? Попит породжує пропозицію. Попит сьогодні – низька читацька культура, пропозиція – письменники-недоукраїнці». Григорій Павлович упевнений, що той, хто сьогодні претендує на звання письменника, мусить відповідати високим вимогам: «...уміти бачити, слухати й мати талант переказати все це людям, не відволікаючись на свої фантазії. Тобто, написати життя, яке воно є...» [9, 189];

- окреслення віх літературного становлення;
- робота на посаді голови обласної письменницької організації Черкащини;
- визначення ключових постатей, які вплинули на творчість;
- символізація батьківських настанов як витоків життєвих та творчих здобутків: «Найголовніший батьківський заповіт був: «Роби все так, щоб після тебе нікому не довелося переробляти». Мати ж радила: «Ніколи не бреш. Кажі правду – і тобі воздасться» [3, 175];
- коло друзів та аудиторія читачів: «– Це – найголовніше, що я написав у своєму житті. «Слова, слова, спасіте наші душі». У цій книзі надруковані 150 листів до друзів, вибрані з кількох тисяч, написаних за 20 з лишнім років. Я, мабуть, як тільки народився, так і хотів уже мати друга. Ніколи не скаржився, що їх у мене мало, бо той, хто скаржиться, що в нього мало друзів, не заслуговує й одного. Я ж їх маю по всій Україні і ніколи не втомлююся писати їм листи» [3, 170].

Найвагомішим засобом суб'єктивації текстів поетичних та прозових творів та виявом ідіостилію письменника є актуалізований лексикон.

Ми виділили низку лексем з поетичних текстів Григорія Білоуса, які властиві лише його творчості та функціонують, підкреслюючи мовні стереотипи, що панували у його свідомості.

Батожити – бити: *Як блискавка батожить сей дощ, аж виляски ідуть* (Терноцвіт, с. 78).

Безберегий – безмежний: *Сняться їм островив безберегому синьому морі* (Терноцвіт, с.21).

Вговкувати – заспокоювати: *Вітри, вітри, не вговкуйте калину, коли їй знову квітнути пора* (Терноцвіт, с.9).

Взолотавілий – той, що набув відтінку золота: *На палях взолотавілих тополь вітри конали в гордому мовчанні* (Терноцвіт, с.12).

Вижовкнути – стати жовтим, втратити свій колір від старості або від зміни пори року. У звичайному ужитку пожовтіти – стати жовтим: *Нам спомини лишаються як слайди, де вже повік не вижовкне трава...* (Терноцвіт, с.6).

Вимріти – у знач. вимріяти: *З голубої повені очі твої вимріли, а на дні їх – човники всіх моїх надій* (Терноцвіт, с.29).

Виструмок – частина цілого; те, що виокремилосся з цілого: *...бо я не тінь, а виструмок із нього* (Терноцвіт, с. 69).

Відлунитися – відлунувати: *Відлунилися знову в мені ці рядочки вашого сина* (Терноцвіт, с. 37).

Вмістище – у знач. вмістилища: *...стати вмістищем його (Бога)* (Терноцвіт, с. 69).

Вполонений – захоплений у полон: *Та вполоненим морем криниця хлюпнула в крило...* (Терноцвіт, с32).

Диво-човен – щось казкове: *... вирушають в мандрівки свої кругосвітні на печі, як на справжньому диво-човні* (Терноцвіт, с. 40).

Дівчатка-позиранки – дівчатка, що на свята (Різдво) зазирають у вікна: *Грайливий сміх дівчаток-позиранок* (Засвіти свою зорю, с.7).

Жахкий – жахливий: *Двадцятье, жахке століття* (Терноцвіт, с.52).

Загоноритися – загордитися: *-Чого ти (плям!) загонорився?* (Терноцвіт, с. 91).

Зажмур – імен., закриті очі: *Поспішіть, щоб Вас розгледіть хоч крізь зажмур...* (Терноцвіт, с.25).

Здоросліти – стати дорослим: *Замріяний рибалка у човні сидить, немов здорослілий Телезик* (Терноцвіт, с.32).

Закружеліти – закрутити: *Метелиця, метелиця хай нас закружеля* (Терноцвіт, с.24).

Зеленотілий – перен. зн. кольору трави: *...повсталих дум зеленотіла рать* (Терноцвіт, с.6).

Злотокута – викована із золота: *Споконвіків мовчанням злотокута печаль твого стрімкого копита* (Терноцвіт, с.8).

Крута – у тексті сувора: *Крута зима* (Терноцвіт, с.16).

Легінь-вітер – чол. р.: *Легінь-вітер, гульвіса колишній...*(Терноцвіт, с.28).

Лежня – місце відпочинку: *І дідова лежня* (Терноцвіт, с.35).

Любомудр – дуже мудрий: *То що ж, бувай здоровий, любомудре!* (Терноцвіт, с. 81).

- Мигтливий** – миготливий: *...і музики мигтливого дощу* (Терноцвіт, с. 81).
- Мовчакуватий** – мовчазний: *Йти легко, коли поруч є товариш такий мовчкуватий, як Ланко* (Терноцвіт, с.68).
- Мрево** – марево: *Крізь мрево дня ввижається село* (Терноцвіт, с.24).
- Набутини** – те, що набуते: *Ідуть дощі, набутини Землі* (Терноцвіт, с.15).
- Накрапи** – краплі: *Мов сливи в сонячних крапах із хмар обтрушують громи* (Терноцвіт, с. 76).
- Німотний** – у знач. німий: *Німотне мовчання неба до серця прихилиш як?* (Терноцвіт, с.33).
- Озорена** – освітлена зорями: *І проступає крізь туманець, мов крізь озорену вуаль...*(Терноцвіт, с.925).
- Оклунок** – клунок: *На вже оклунок твій* (Терноцвіт, с. 85).
- Опуклитися** – народитися: *Новий, мов храм, опуклюється день...*(Терноцвіт, с. 60).
- Панота** – зневажливо про панів: *...скільких людей панота із власних по вигонила осель* (Засвіти свою зорю, с.11).
- Первопутки** – ті, хто приходить першими, прокладає шлях іншим: *...позначили пунктиром первопутки* (Терноцвіт, с.16).
- Перевидіти** – багато побачити: *Вже скільки перевидів я людей – як мало поміж смертними щасливих!* (Терноцвіт, с. 64).
- Посріблений** – кольору подібний до срібла: *А ніч назустріч вічності тече посрібленим струмочок...*(Терноцвіт, с. 91).
- Праколосся** – давнє колосся, як першоджерело: *Святи ж нам душу, сиве праколосся!* (Терноцвіт, с.9).
- Пречисто-білий** – колір чистоти та святості, надзвичайно білий: *У літо шлях, пречисто-білий шлях...*(Терноцвіт, с.16).
- Прихідьки** – ті що приходять, новонароджені: *В нас хрести – як плюси: всі ми вічності суцці доданки, незліченні прихідьки в оце проминуще життя* (Терноцвіт, с.7).
- Прочахнути** – погаснути, заспокоїтися: *Дая я тебе водою покроплю, щоб ти прочах!* (Терноцвіт, с. 74).
- Розкрилювати** – розкривати: *Вже й Біблію розкрилювати можна...*(Терноцвіт, с. 61).
- Розполохтітися** – розлютитися: *Розполохтілись, як півні* (Терноцвіт, с. 80).
- Розтріснути** – зламатися навпіл: *...от-от... розтрісне... навпіл... розчахне...* (Терноцвіт, с. 75).
- Ряхтіти** – мерехтіти: *...каруселів чайних ряхтять невпкорені крила* (Терноцвіт, с.21).
- Скресати** – у знач. закінчуватися: *Скресає ніч одвічна* (Терноцвіт, с. 93).
- Скульптор-лиходій** – у переносному знач. творець зими: *Та напередіми зводить сиві брови холодночолий скульптор-лиходій* (Терноцвіт, с.20).
- Сліпко** – ласкаво про того, що щось не побачив: *От сліпко!* (Терноцвіт, с. 73).
- Тіні-витинанки** – у перен. знач. мереживні тіні: *Лежать на травах тіні-витинанки* (Терноцвіт, с.23).
- Фарбовий** – той, що має стосунок до фарб: *О незбагненність фарбових секретів!* (Терноцвіт, с.12).
- Хававкати** – звуки перепілки: *...хававка хрипко так: Хавав!* (Терноцвіт, с. 85).
- Хвижа** – непогода: *Вітрисько шарпа латану свитину, і пхає в рота хвижі білий кляп* (Засвіти свою зорю, с.8); *Неначе звихрилось подвір'я, літає хвижі біле пір'я. а під вікном уже, овва, колядка давня ожива!* (Засвіти свою зорю, с.10); *Та лягають сніги, наче біла шовкова попона, ткани з прядива хвиж* (Терноцвіт, с.21).
- Холодночолий** – у перен. знач.: *Та напередіми зводить сиві брови холодночолий скульптор-лиходій* (Терноцвіт, с.20).
- Цвіркунячий** – стосується цвіркунів: *...струмочком цвіркунячим...* (Терноцвіт, с. 91).
- Цвяхувати** – забивати цвяхи: *А батько до порога цвяхував (щоб не втекло) в підкові кінській щастя...* (Терноцвіт, с.13).
- Чоластий** – з високим чолом: *А Києва чоласта голова Дніпром обвита, наче оселедцем...* (Терноцвіт, с.10).
- Шабельно** – гостро та яскраво, за формою схоже на шаблі: *Шабельно хай вилискує як айр...* (Терноцвіт, с.6).
- Швиргати** – розкидати у різні сторони: *...як швиргала війна їх у світ, як праща* (Терноцвіт, с. 41).
- Янтаріти** – бути подібним за кольором та ознакою прозорості до бурштину: *Янтарійте, могозолі, на чесних, невтомних руках!* (Терноцвіт, с. 50).

Аналіз акцентованої лексики Григорія Білоуса (разом із іншими чинниками) дає можливість створити індивідуальний мовний портрет письменника на тлі його часу (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). Подальше студіювання мовотворчості поета та драматурга допомо-

же відтворити національний мовно-культурний простір України у визначених межах життя та літературної творчості досліджуваної мовної особистості.

Список використаних джерел

1. Білоус Г. Слова, слова, спасіте наші душі. Вибрані сторінки листування з друзями / Г. Білоус. – К.: Акцент, 2004. – 624с
2. Білоус Г. «Засвіти свою зорю...» [Текст] : біобібліогр. покажч. / Г. Білоус / уклад. Н.В. Адешелідзе. – Черкаси: ОУНБ, 2009. – 64 с.
3. Білоус Г. Інтерв'ю / Г. Білоус. – Холодний яр, №1, 2010. – С.187.
4. Гумбольдт фон В. Язык и философия культуры / В. фон Гумбольдт. – М., 1985. – С. 379.
5. Єрмоленко С.Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С.Я. Єрмоленко, С.П. Бирик, О.Г. Тодор / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224с.
6. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Юрий Николаевич Караулов. – М.: Наука, 1987. – 263 с.
7. Крат А. «Як перший полиск світанку ...» / Епістолярна спадщина М.Г.Куліша: спроба культурологічної розвідки / А. Крат // Кур'єр Кривбасу.- 1996.- №53-54.- С.60.
8. Омелянова О. До питання про лінгвістичну концепцію мовної особистості / О. Омелянова. – [Режим доступу до стор.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/89_1/statii/66.pdf].
9. Онищенко І. «Коли натрапляю на лайливе слово у творах молодих письменників, принципово йду мити руки...» / Інна Онищенко. – [Режим доступу до стор.: <http://www.novadoba.info/people>].
10. Селігей П.О. Структура й типологія мовної свідомості / П.О. Селігей // Мовознавство. – 2009. – №5. – С.12 – 29.
11. Селігей П.О. Про виховання мовної свідомості / П.О. Селігей // Мовознавство. – 2010. – №2 – 3. – С.176 – 193.

Анотація. У статті запропоновано аналіз мовотворчості Григорія Білоуса. З'ясовано окремі чинники виховання його мовної особистості. Репрезентовано акцентний лексикон відомого поета, письменника, громадського діяча. Визначено та описано мовний портрет Г. Білоуса.

Ключові слова: Григорій Білоус, мовна особистість, мовна свідомість, актуалізований лексикон.

Summary. In the article the analysis of language of works by Hryhorij Bilous is presented. Separate factors of his language personality development are specified. The accent lexical units of famous poet, writer, public person are represented. The language portrait of H. Bilous is specified and described.

Key words: Hryhorij Bilous, language personality, language consciousness, accented lexical units

УДК 811.163.1'373.611

Мозолюк О.М.

СУФІКСАЛЬНІ ФОРМАНТИ В ІМЕННИКАХ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ (НОМІНАЦІЯХ ОСІБ)

Старослов'янська мова – одна з найдавніших літературних писемних мов у слов'ян, успадкувала з праслов'янської мови основні тенденції словотвору. Старослов'янські пам'ятки засвідчили як поодинокі різнокореневі слова, так і однокореневі гнізда слів. Перші не піддаються словотвірному аналізу в плані синхронії, наприклад: *врѣвь, вѣчела, гѣба, кобыла, чаша*. Значно більша кількість старослов'янських слів має малі й великі однокореневі гнізда і слугує доброю основою для вивчення старослов'янського словотворення, як-от: *зима, зимьнь; вѣль, вѣлость, вѣлти, оувѣлти, вѣлоризьць; слѣдъ, вѣслѣдъ, послѣди, послѣжде, послѣдъкъ, слѣдити* та інші. Відома дослідниця давніх писемних джерел Р. М. Цейтлін зауважує, що при синхронному підході на рівні старослов'янської мови в пам'ятках кирило-мефодіївської доби засвідчено понад 1200 однокореневих слів у їх реальних зв'язках [7, 32]. Наявність такої великої кількості однокореневих гнізд слів у старослов'янських пам'ятках дає можливість стверджувати, що старослов'янська лексика має яскраво виражену мотивованість, яка існує в закономірностях словотворення як найважливішого джерела збагачення словникового складу.